

Prof. dr. BOH. NĚMEC:

NEJPAMÁTNĚJŠÍ PRAŽSKÉ STROMY.

Tři samičí stromy topolu jehlančového v Praze (na ostrově Žofíně), nejpamátnější stromy pražské.

velmi pohodlně vegetativně, odřezanými větvemi, jež se výborně zakořeňují a dobře rostou. Ale vysazování mladých topolů jehlančových děje se poměrně zřídka, neboť topol ten vyšel z módy a stal se obětí předsudků. Prý je semenišťem škodlivého hmyzu a vykořisťuje příliš

Ochrana starých stromů ve velkých městech náleží k důležitým úkolům ctitelů přírody a krásy, neboť z nepochopitelných důvodů k žádné reformě nenalzáme tak ochotných rukou, jako k porážení starých stromů. Zvláště když jsou to stromy moderní, mezi něž počítán může být také jehlančový topol. Jeho rychlý vzrůst, stepilý a malebný tvar, skromnost a nevybíravost stanoviška doporučují jej k sázení vedle cest na vlhkých místech, v parcích i sadech a mluví přírozeně také proto, aby nebyl zbytečně porážen, leda že by byl již příliš proschlý.

Ale místo porážených měly by být sázeny stromky mladé, jež tak snadno lze získati. Množit se topol

půdu povrchními kořeny, jež se daleko rozlézají. Také prý vrhá příliš daleko stín. —

První výtka je bezdůvodná, neboť hmyz na topolu žijící je z největší části jen pro tento strom významným a neškodí jiným rostlinám. Ostatně je potravou různému plectvu. Stíní-li lukám a polím, vykořisťuje jich půdu, není to překážkou, aby nebyl sazen ve vsích, v sadech a parcích, ne-li ve stromořadích, aspoň ojediněle. Děje se tak dosti vzácně, a pomalu charakteristický profil české vesnice s několika štíhlými topoly bude vzácností.

A přece když se u nás topol jehlancový poprvé objevil, získal si rázem obliby.

Stalo se to v polovici osmnáctého století. Zvláštním jeho citem byl Napoleon I., který nařizoval sázeti jej vedle všech silnic. Líbil se mu a v jeho stínu se jeho vojákům pěkně maširovalo. V první polovině minulého století objevilo se hojně silné prosychání topolů těch; mělo se za to, že se jedná o nějakou jeho epidemickou nemoc. Také se zjev ten vykládal jako následek stále opěťovaného rozmnožování vegetativního. Spíše však se jedná o zjev charakteristický pro každý starší topol, kterýžto zjev podporován je u nás ještě nepříznivými klimatickými poměry, jimž topol jehlancový je vystaven.

Je známo, že topol jehlancový je stromem dvojdomým, t. j. některé exempláře (samčí) vytvářejí pouze květy prašníkové, jiné pouze květy pestíkové (rostliny samičí). V tom ohledu poskytuje topol jehlancový velkou zvláštnost, neboť byla od něho do nedávna bezpečně známa pouze individua samčí.

Vynikající botanik holandský H. de Vries, známý jako odborník ve znalosti rostlinných odrůd a jich původu, píše o topolu jehlancovém (Arten und Mutationen, 1906, str. 381) toto: Italský topol je některými autory považován za zvláštní druh (*Populus italica*), jinými však za jehlancovou odrůdu černého topolu (*P. nigra*), od něhož se liší svými vzpřímenými větvemi a jinými zvláštnostmi. Jmenujeme jej zpravidla topolem pyramidovým. Jeho původ je zcela neznámý a strom existuje pouze ve stavu pěstovaném. Zdá se, že byl v Itálii od nejstarších dob historických pěstován, ale teprve v osmnáctém století byl uveden do jiných zemí. V roce 1749. byl přinesen do Francie, r. 1758 do Anglie a dnes jej vidíme při silnicích v celé střední Evropě a ve větší části Asie. Ale nejpodivuhodnější věcí je, že je znám pouze v samcích (prašníkových) exemplářích; samičí stromy nebyly nalezeny, ačkoli bylo po nich často pátráno. Tato okolnost činí pravděpodobným, že pyramidový topol povstal náhlou proměnou (mutací), jež dala původ jediné rostlině. A jelikož tato byla samčí, byl rozmnožován jenom řízkem. Třeba však přiznat, že není žádného důkazu, že to není druh divoký, jehož samičí exempláře vegetativním rozmnožováním se ztratily.

De Vries podal tyto zprávy po důkladném prostudování příslušné literatury. Starší údaje, že jehlancový topol je domovem ve střední Asii (dle udání Royle a roste divoce v Himalají a sice samčí i samičí stromy společně), vysvětliti lze nejspíše záměnou s jinými, příbuznými druhy. Jisto je, že v Evropě objevil se nejprve v Itálii a že od nepaměti pouze řízkem je rozmnožován. Do Německa dostal se v letech 70. století osmnáctého, do Severní Ameriky zaveden byl kancléřem Livingstonem r. 1809.

Z Německa udávány byly dříve některé stromy samičí (pestíkové). Při bližším ohledání stanovisek se objevuje, že údaje ty se zakládají na nesprávném pozorování nebo na záměně s jinými druhy. Pro Rakousko udávány byly samičí stromy topolu pyramidového od vídeňského botanika Neireicha, kterýž píše ve své dolnorakouské floře, že na Ringstrasse ve Vídni jsou ženské exempláře topolu jehlancového. Jeho údají smíme věřit. Ale stromy ty dnes již neexistují, byly poraženy při stavbě budovy parlamentní. Nyní nejsou bezpečně známy žádné stromy samičí, mimo tři stromy v Praze rostoucí, které odkryl před třemi léty p. arch. B. Münzberger.

Z toho, co právě o topolu jehlancovém bylo napsáno, vyplývá ovšem, že jsou pražské samičí exempláře jeho vysoce vzácnými, se stanoviska přírodovědeckého pamětihodnými zjevy.

Upozorňujeme zde na ně předně proto, aby snad předčasně nebyly poraženy, za druhé aby větvi z nich bylo použito k rozmnožení těchto exemplářů, jež snad na podobné lokalitě, na jaké rostou mateřská individua, by mohly být vysázeny.

Vzácné ty tři stromy rostou na Žofinském ostrově na břehu ke Střeleckému ostrovu obráceném skoro naproti můstku na ostrov vedoucímu. Stojí v řadě s jinými jehlancovými topoly, jež jsou však normálními exempláři samčích. Samičí tři stromy tvoří dosti nápadnou skupinu pro sebe, neboť jsou odděleny od ostatních topolů poněkud většími prostorami.

Z toho bylo by možno souditi, že již při sázení bylo dbáno, aby tři samičí individua dána byla k sobě a jako zvláštnost od ostatních stromů samčích větší prostorou oddělena. Bývalý majitel Žofinského ostrova Novotný, byl milovníkem rostlinných zvláštností a p. arch. Münzberger míní, že snad mu bylo pohlaví vzácných těch tří stromů známo. Veškeré jeho pátrání po jich původu zůstalo však bezvýsledným.

Přiložený fotograf. snímek tří pražských samičích stromů topolu jehlancového, daný mi k dispozici p. arch. Münzbergrem, ukazuje, že se jedná o zcela typické jehlancové stromy, k tomu ukazuje také tvar listů. Stromy ty hojně na jaře kvetou a nesou i hojně semen, jež opatřena jsou bílým chmýřím a větrem jsou z rozpuklých tobolek roznášena. Přesvědčil jsem se, že lze samičí květy jeho zúrodniti pylem černého topolu, ale semena tak vzniklá mi neuzrála. Normální semena jehlancových topolů žofinských dle zkušeností p. arch. Münzbergera dobře klíčí.

O původu památných tří stromů žofinských nebudu zde uvažovati. Ať je taký či onaký, jsou to tři přírodovědecká unika, a jistě nejvzácnější ze všech stromů pražských.*)

Bylo by záhodno, aby si interesenti na jaře, kdy topoly kvetou, všimáli, zdali snad v Čechách není větší počet podobných stromů.

*) Podrobnější zprávu přírodovědeckou o těchto stromech podal p. arch. Münzberger ve Vesmíru r. 1907 a ve Věstníku IV. sjezdu českých přírodovědců a lékařů v Praze 1908, kdež také uvažováno o původu jich.